

Upphovsman Dick Hedman	Dokumentdatum 2009-12-07	Beteckning VV LED 2009:154
Underlag för genomförande och bedömning av körkortsbehörigheterna C, CE, D och DE		

Allmänt

Janne Emanuelsson, Barbro Svensson, Tomas Erikson, Mats Kjellén och Dick Hedman har tagit fram detta underlag. Det ska ses som ett arbetsverktyg och vara vägledande beträffande allmänna riktlinjer, arbets sätt, rutiner och värderingsgrunder vid genomförande av säkerhetskontroll och funktionsbeskrivning vid körprov för behörigheterna C, CE, D och DE.

Tyngdpunkten i värderingarna skall ligga på trafiksäkerhet och miljö och baseras på att det är ett behörighetsprov som genomförs.

Här beskrivs också var man kan hitta gällande fordonskrav vid prov för respektive behörighet och de lättnader beträffande fordonskrav som i vissa fall godtas.

Vidare belyses vissa riktlinjer vid mötet med aspiranten och rutiner i samband med inledning av prov för dessa behörigheter.

Syfte

Syftet med dokumentet är att ge stöd och anvisningar för hur de delar som föregår körningen vid prov för behörigheterna C, CE, D och DE ska genomföras och värderas enligt kursplanernas utbildningsmål.

Mål

Att proven ska genomföras och bedömas på ett kundvänligt, likvärdigt, och rättssäkert sätt.

Krav på fordon

Se bokningsbekräftelse för respektive körprov samt www.korkortsportalen.se.

Fordonets/fordonskombinationens last

- Lasten ska vid C, CE och i släpet vid DE-proven bestå av förankringsbart gods av styckegodskarakter - inte bulklast
- Lastade virkes- och timmerekipage (C och CE) och lastade biltransportekipage som i övrigt uppfyller kraven (t ex angivna minimimått), godtas också som provfordon

Lättnader avseende fordonskrav vid omprov säkerhetskontroll och funktionsbeskrivning

Kravet på höjd, bredd och slutet lådkonstruktion behöver inte uppfyllas

- Fordonet/fordonskombinationen ska vara lastad enligt ovan, men lastvikten behöver inte uppnå 2/3 av tillåten lastvikt på BK1-väg
- Fordonet kan vara utrustat med automatisk växellåda

Upphovsman Dick Hedman	Dokumentdatum 2009-12-07	Beteckning VV LED 2009:154
---------------------------	-----------------------------	-------------------------------

Process vid körprov

Inledning och uppstart av prov

- Legitimationskontroll
- Övergripande kontroll av provfordon och registreringsbevis
- Kontroll av eventuella specialdokument; dispenser, lastsäkringsintyg, kopplingsintyg etc.
- Genomgång och beskrivning av provets olika delar.

Inför körprov för behörigheterna CE och DE, ska ekipaget vara isärkopplat.

Vid en i övrigt godkänd körning men med en misslyckad ihop- och/eller isärkoppling ska körningen godkännas, men säkerhetskontroll och funktionsbeskrivning underkännas.

OBS! Den prövade ska beredas möjlighet att själv bestämma arbetsmomentens ordning vid sammankoppling och säkerhetskontroll.

Särskilt för CE

- Vid körprov för behörigheten CE, där dolly i kombination med påhängsvagn används som släpvagn, ska förarprövaren besluta vilka delar som ska kopplas isär/ihop i anslutning till provet.

Säkerhetskontroll

Allmänt

Säkerhetskontrollen ska aspiranten kunna utföra med viss rutin på ett systematiskt och miljömedvetet sätt. Aspiranten ska kunna upptäcka eventuella brister och felaktigheter samt kunna avgöra om fordonet är tillförlitligt ur trafiksäkerhetssynpunkt och i övrigt lämpligt för trafik. Om brister upptäcks vid säkerhetskontrollen ska aspiranten själv föreslå hur dessa kan åtgärdas. Aspirantens arbete ska präglas av ett tydligt riskmedvetande. I förarprövarens arbete ska ligga en situationsanpassning kopplat till en helhetsbedömning av genomförd kontroll.

Tydliga förutsättningar skall ges för säkerhetskontrollen och aspiranten skall jobba självständigt och ostörd.

Grundprincipen skall vara att en komplett säkerhetskontroll görs vid förstagångsprov för respektive behörighet.

Vid omprov säkerhetskontroll och funktionsbeskrivning ska tidigare underkänt delområde prövas. Därutöver ska ställas frågor ur ett eller flera övriga delområden.

OBS! Risktänkande vid fordonshantering vid farliga handgrepp ex. klämrisk, fallrisk etc.

Upphovsman Dick Hedman	Dokumentdatum 2009-12-07	Beteckning VV LED 2009:154
---------------------------	-----------------------------	-------------------------------

Med detta menas att förarprövaren ska fungera som skyddsombud på provplatsen.

Checklista

Medförd checklista ska före provet uppvisas för förarprövaren. Checklista får inte innehålla anvisningar om tillvägagångssättet för säkerhetskontrollen

Säkerhetskontrollen omfattar följande delområden:

- Belysning, körriktningsvisare, reflexer och signal
- Vindrutetorkare och spolare
- Styrning
- Bromsar
- Hjul, däck
- Stänkskydd
- Hjulbultar
- Vätskor, till exempel spolärvätska, kylärvätska, bromsvätska och motorolja
- Lastbilens (C,CE) eller bussens (D, DE) varningssystem
- Backspeglar
- Rutor
- Kopplingsanordning
- Broms och elanslutningar till släpvagn (CE,DE)
- Säkring av last
- Färdskrivare
- Katastrofbromswire (DE)
- Säkerhetsutrustning (D,DE)
- Dörrautomatik/nödöppning (D,DE)

Underlag för genomförande och förutsättning för bedömning av säkerhetskontroll

Belysning, körriktningsvisare, reflexer och signal

Aspiranten kontrollerar att föreskrivna lyktor, strålkastare och reflexer finns, att de är hela och rena och att de fungerar. Kontroll av att signalen på fordonet fungerar (varningsblinkers skall ej användas vid kontroll av körriktningsvisare). Automatisk kontrollfunktion får användas.

Vindrutetorkare och spolare

Aspiranten kontrollerar att vindrutetorkare och spolare fungerar.

Styrning

Aspiranten kontrollerar under körning styrservofunktionen med fulla rattutslag inom hela styrområdet.

Upphovsman Dick Hedman	Dokumentdatum 2009-12-07	Beteckning VV LED 2009:154
---------------------------	-----------------------------	-------------------------------

Bromsar

Aspiranten utför följande kontroller avseende bromsarna på fordonet/ekipaget:

- Funktion lågtryckindikator och kontroll av övriga instrument och varningslampor för bromssystemet
- Läckagekontroll på tryckluftsystemet, ansatt färdbröms, parkeringsbröms i körläge, lyssna
- Funktionskontroll av färdbröms, parkeringsbröms och ev. släpvagnsbröms under körning
- Kontroll av frysskyddsanordning (funktion), om möjligt tankdränering, om möjligt tankdränering släp
- Kontroll av normalt arbetstryck före färd
- kontroll av katastrofbröms (provdragning CE och provdragning parkeringsbröms DE)
- Kontroll av rörelsereserv på släpets tryckstång (DE om släpet har påskjutsbromsar)
- Kontroll av funktion på släpets p-bröms vid backning (DE om släpet har påskjutsbromsar)

Automatisk kontrollfunktion får användas.

Hjul och Däck samt Hjulbultar och Stänkskydd

- Aspiranten kontrollerar fordonets/ekipagets samtliga däck och gör bedömningar avseende mönsterdjup, slitagebild, lufttryck, hjulbultar och på däckens kondition i övrigt (krav på demontering av navkapslar/skyddshuvar ska inte ställas vid kontroll av hjulbultar).
- Kontroll av att stänkskydd finns och är funktionella.
- Kontroll mellan tvillingmonterade hjul (C och CE).

Vätskor

Aspiranten kontrollerar under fordonet och reagerar på eventuella läckage. Om möjligt utföra nivåkontroller på till exempel spolvätska, kylarvätska, motorolja och eventuell frysskyddsvätska. Automatiska kontrollfunktioner får användas.

Lastbilens/bussens varningssystem

Aspiranten kontrollerar fordonets instrument och varningslampor och reagerar på eventuella signaler, meddelanden och avvikelser.

Backspeglar

Aspiranten kontrollerar att speglarna är hela, rena, sitter fast och är rätt inställda.

Rutor

Aspiranten kontrollerar att rutorna är hela och rena

Upphovsman Dick Hedman	Dokumentdatum 2009-12-07	Beteckning VV LED 2009:154
---------------------------	-----------------------------	-------------------------------

Kopplingsanordning samt Broms och – elanslutningar (CE, DE)

Aspiranten kontrollerar att:

- kopplingsanordningens komponenter inte är skadade eller förslitna
- kopplingsmekanismen har låst och säkrat
- broms och elanslutningar kopplas på rätt sätt och att de inte släpar i marken eller riskerar att komma i kläm eller skadas
- släpets katastrofbromswire sitter på rätt sätt (DE om släpet har påskjutsbroms)

Säkring av last

Aspiranten kontrollerar att:

- last och lastbärare är säkrad enligt föreskrifterna och att använd lastsäkringsutrustning och fästnanordningar är i tillförlitligt skick
- dörrar, luckor, skåp och hållare etc. på lastbärare är stängda och i tillförlitligt skick
- i förekommande fall att inte snö, is eller stora vattensamlingar ligger på fordons tak eller kapell

Färdskrivare

Aspiranten kontrollerar vid **analog färdskrivare** att:

- diagramblad är av rätt slag är rätt ifyllt och isatt på rätt sätt
- färdskrivarens klocka går rätt
- färdskrivaren är besiktigad i föreskriven tid
- inga varningssymboler är aktiverade i färdskrivaren
- skrivarens aktivitetsväljare är inställd i rätt läge
-

Aspiranten kontrollerar vid **digital färdskrivare** att:

- färdskrivaren är besiktigad i föreskriven tid
- färdskrivarpapper finns i tillräcklig mängd
- färdskrivaren är inställd i rätt läge

Säkerhetsutrustning, dörrautomatik/nödöppning (D,DE)

Aspiranten kontrollerar säkerhetsutrustning som t.ex. brandsläckare, utrymningsverktyg, hållplatsbroms, förargrind, klämlist, dörrars mothåll, nödöppning av dörrar, nödutgångar, bilbälte på använda platser mm.

Funktionsbeskrivning***Allmänt***

Syftet med funktionsbeskrivningen är att aspiranten skall kunna värdera, förklara och motivera om fordonet/fordonskombinationen kan framföras på ett trafiksäkert, lagligt och miljöanpassat sätt. Grundläggande ska vara systemförståelse kopplat till trafiksäkerhet och miljö utifrån behörighetskrav, inte mekaniker- eller yrkeskunnande.

Upphovsman Dick Hedman	Dokumentdatum 2009-12-07	Beteckning VV LED 2009:154
---------------------------	-----------------------------	-------------------------------

Provförrättaren ska variera delområdena vid olika provtillfällen och kan ställa frågor inom flera delområden för att få ett bra beslutsunderlag.

Frågeställningarna inom varje delområde kan ställas med anknytning till aktuellt provfordon, men är inget krav.

Funktionsbeskrivningen genomförs **efter** genomförd säkerhetskontroll:

- Delområdet "Kopplingsanordning" får dock genomföras innan säkerhetskontrollen är genomförd
- Delområdet "Färdskrivare" får genomföras efter avslutad körning
- Provförrättaren får använda "egna" registreringsbevis vid funktionsbeskrivningar vid t.ex. delområdena "Utvärdering av registreringsbevis" och "Kopplingsanordning" om uppvisat/uppvisade registreringsbevis inte är läsbara eller innehåller anteckningar som stör provet.
- Vid delområdet "Utvärdering av registreringsbevis" tillhandahåller förarprovaren lämpligt underlag, t.ex. Vägverkets folder Lasta lagligt eller motsvarande
- Vid delområdet "Säkring av last" tillhandahåller provförrättaren vid behov lämpligt underlag, t.ex. TYA:s lathund Säkring av last eller motsvarande

Frågeställningar i anslutning till delområdena

För varje delområde anges i underlaget infallsvinklar till motiverande och förklarande frågeställningar knutna till säkerhetskontrollen. Syftet med frågeställningarna är att klargöra aspirantens förståelse för risker och konsekvenser samt föreslå åtgärd vid brister

och fel, inte systemens uppbyggnad.

Frågeställningar ska hållas inom de ramar som anges i detta underlag.

Funktionsbeskrivningen omfattar följande delområden:

- Färdbroms dragfordon
- Färdbroms släpfordon (CE, DE)
- Parkeringsbroms dragfordon
- Parkeringsbroms släpfordon (CE, DE)
- Styrervo
- Bränslesystem
- Däck
- Färdskrivare
- Kopplingsanordning (CE, DE)
- Utvärdering av registreringsbevis
- Säkring av last
- Säkerhetsutrustning (D, DE)

Upphovsman Dick Hedman	Dokumentdatum 2009-12-07	Beteckning VV LED 2009:154
---------------------------	-----------------------------	-------------------------------

Underlag för genomförande och bedömning av funktionsbeskrivning, förslag på frågeställningar i anslutning till delområdet

Färdbroms dragfordon

- Motivera och förklara det som ingår vid säkerhetskontrollen angående dragfordonets färdbroms. Risker och åtgärder vid fel och brister?
- Beskriv/visa en kontroll av frysskyddsanordningen, och risker vid utebliven funktion?
- Risker med luftläckage?
- Risker med för lågt lufttryck vid körning, hur upptäcka det?
- Hjälpbromsar, handhavande, risker och miljöaspekter?
- Syfte med hållplatsbroms, risker? (D, DE)

Färdbroms släpfordon (CE och DE)

- Motivera och förklara det som ingår vid säkerhetskontrollen angående färdbroms. Risker och åtgärder vid fel och brister?
- Beskriv/visa en kontroll av frysskyddsanordningen, och risker vid utebliven funktion?
- Hur används Rangerventilen, och risker i anslutning till handhavande?
- Hur kontrollera Katastrofbromsens funktion och risker med utebliven funktion? (CE och DE)
- Betydelsen av påskjutets rörelsereserv för säkerställande av bromsverkan? (DE om släpet har påskjutsbromsar)

Parkeringsbroms dragfordon

- Motivera och förklara det som ingår vid säkerhetskontrollen angående parkeringsbroms. Risker och åtgärder vid fel och brister och vikten av varsam hantering?
- Förståelse för skillnad i arbetssätt mellan p-bromsen och färdbromsen och vikten av funktionskontroll

Parkeringsbroms släpfordon

- Förståelse för ansättning och lossning av släpets parkeringsbroms?
- Risker vid felaktigt handhavande av parkeringsbromsar? (fjäderbromsar, P-broms reglage/Brysselventil och mekanisk P-broms)
- Risker med att parkeringsbromsa med enbart katastrofbroms?
- Risker med fel eller ingen fastsättning av katastrofbromswire? (DE: gäller släpvagnar med påskjutsbroms)
- Risker med sliten spärrmekanism på p-bromsreglaget? (DE: gäller släpvagnar med påskjutsbroms)
- Risker med backautomatiken vid parkering i motlut? (DE: gäller släpvagnar med påskjutsbroms)

Upphovsman Dick Hedman	Dokumentdatum 2009-12-07	Beteckning VV LED 2009:154
---------------------------	-----------------------------	-------------------------------

Styrservo

- Motivera och förklara det som ingår vid säkerhetskontrollen angående styrservo, risker och åtgärder vid fel och brister?
- Utföra nivåkontroll i servobehållare (tippning av hytt i förekommande fall)

Bränslesystem

- Kopplingen mellan körsätt bränsleförbrukning och miljö? Hjälpmedel för sparsam körning (motorvärmare, startelement, varvräknare, färddator, olika växlingsprogram, etc.)?
- Tillvägagångssätt vid behov av luftning (hyttippning i förekommande fall)
- Miljörisker vid arbete med bränslesystemet eller läckage?

Däck

- Motivera och förklara det som ingår vid säkerhetskontrollen angående däcken, risker och åtgärder vid fel och brister?
- Koppling mellan lufttryck och miljö?
- Koppling mellan onormal slitagebild och miljö?
- Risker efter genomfört hjulbyte?

Färdskrivare

- Motivera och förklara det som ingår vid säkerhetskontrollen angående färdskrivaren. Konsekvenser och åtgärder vid fel och brister?
- Förarhantering av analog/digital färdskrivare för "normalanvändning".
- Kunna de symboler och reglage som behövs för "normalanvändning".
- Redogöra för vilka blad föraren ska kunna uppvisa vid kontroll på vägen
- Kravet på att förarkort ska medföras vid färd?

Kopplingsanordning

Vid delområdet "Kopplingsanordning" tillhandahåller provförrättaren vid behov tolk

- Motivera och förklara det som ingår vid säkerhetskontrollen angående kopplingsanordningen, risker och åtgärder vid fel och brister?
- Kunna avgöra om bil och släp utifrån givna förutsättningar får kopplas samman utifrån:
 - grundkraven, känna till risker med otillåten sammankoppling av bil och släp.
 - uppgifter i registreringsbevis
- Beskriv betydelsen av tillsyn, service och rätt handhavande av kopplingsanordningen utifrån säkerhetsaspekter.

Utvärdering av registreringsbevis

Vid delområdet "Utvärdering av registreringsbevis" tillhandahåller provförrättaren vid behov Vägverkets broschyr "Lasta lagligt" eller motsvarande.

- Beskriv tillvägagångssätt för att ta fram fordonets/ekipagets tillåtna lastvikt på vägar med olika bärighetsklass utifrån registreringsbevis

Upphovsman Dick Hedman	Dokumentdatum 2009-12-07	Beteckning VV LED 2009:154
---------------------------	-----------------------------	-------------------------------

- Visa hur man tar fram tillåtet antal passagerare och tillåten lastvikt i godsutrymme på vägar med olika bärighetsklass utifrån registreringsbevis. (D, DE)

Obs! Provförrättaren kan använda "egna" registreringsbevis i denna funktionsbeskrivning om uppvisat registreringsbevis innehåller anteckningar eller är oläsligt.

Säkring av last

Vid delområdet "Säkring av last" tillhandahåller provförrättaren vid behov "TYA:s lathund" eller motsvarande.

- Motivera och förklara det som ingår vid säkerhetskontrollen angående säkring av last, risker och åtgärder vid fel och brister?
- Grundkraven för säkring av last och principer för de tre lastsäkringsmetoderna?
- Lastfördelningens betydelse för säkerheten och riskerna med lastförskjutning?
- Kunna utläsa ett spännbands brottsstyrka?
- Kunna motivera att last på aktuellt provfordon är säkrat enligt bestämmelserna
- Med hjälp av "TYA:s lathund" eller motsvarande, kunna beskriva tillvägagångssättet för att lastsäkra lagligt, utifrån ett enkelt lastfall med glidrisk.
- Visa hantering/kunna hantera använd lastsäkringsutrustning

Säkerhetsutrustning (D, DE)

- Motivera och förklara det som ingår vid säkerhetskontrollen angående säkerhetsutrustningen, risker och åtgärder vid fel och brister?
- Ge lämplig säkerhetsinformation till passagerare före färd?
- Beskriv säkerhetsaspekter för bagageförvaring inne i bussen
- Kunna beskriva hur olika säkerhetsdetaljer används/kontrolleras, även sådant som inte finns på provfordonet

Fastställd version	Dokumentdatum	Ändring	Namnteckning
1.0	2009-12-07	Första fastställd version	Dick Hedman